

Grytfiskare halvår till sjöss Gräsänkorna gjorde revolution

GRYTS SKÄRGÅRD 26/2. (ÖC:s utsände) I oktober kastar man loss med nyrustade redskap ombord — inte förrän i maj året därpå är man i hemmahamn igen! Nej, det är inte norska valfångare i Södra ishavet eller något i den vägen vi här skall berätta om utan ostkustfiskarna Sven och Harry Andersson ombord på Hnd 55. De håller nämligen svenskt rekord bland fiskarna i att vara länge borta från hemorten: drygt ett halvt år är den lilla fiskekuttern med en akterkajuta på 2x2 meter deras hem.

Härnön utanför Härnösand är bröderna Anderssons hemort. De är i vinter enda norrlänningar i den internationella fiskeflottan utanför Östgötakusten. 800 km hav ligger mellan dem och hemmet och av dessa är drygt hälften täckta av ogenomträngbar is. Hudiksvalls- och Gävlebåtarna går inte längre så långt söderut. Mycket talar för att Hnd 55 är sista norrländska båten vid fiskebasen Fyrudden i Gryts skärgård.

Det är fisken och isen som bestämmer Härnöbrödernas liv. Så fort Bottenhavet börjar bli nedkylt i månadsskiftet oktober—november kastar Hnd 55 loss och flyr undan isen. 1953 stävade den då nybyggda skötbåten för första gången in i Grytflottans operationsområde och första åren var pappa Bernhard befälhavare ombord. Han har numera slagit sig till ro invid hemmavattnen. Inte förrän i maj tillåter isen Hnd 55 att åter söka sig in i Solums hamn på Härnön.

Ett par gånger under vintersäsongen reser man hem till de sina landsvägen men även de resorna bestämmer fisken. Finns det tillgång på varan lämnar man inte näten och enda undantaget från regeln utgör julhelgen — då får fisken vara ifred.

Gräsänkornas revolution

Andra året gjorde fiskaränkorna på Härnön revolution! Svens Göta med då 10-åriga Evy och 8-åriga Mona och Harrys Gerd med 1-åriga Birgit flyttade helt sonika till Gryt för att få se skymten av sina män. De arbetar ju inte efter kontorstid precis men en svår isperiod i februari t. ex. gav ofrivilliga tillfällen att träffas i de provisoriskt ordnade bostäderna i samhället en halvmil från den igenfrusna hamnen.

I tre år gick Svens flickor under höstterminen i skola på Härnön och vårterminen i Gryt, ett unikt arrangemang som endast finns motsvarighet till i Oxelösund, där också ett par fiskarfamiljer inrättat sig på detta sätt.

Olycksåren 1955 och 1956

Åren 1955 och 1956 blev olycksåren för Hnd 55. Sven fastnade i ett nockspel, högra armen vreds av och alla fingrar drogs ur led innan Harry hann stoppa maskineriet. Tur nog låg båten inte längre ut än ett par distansminuter men det blev ändå en dramatisk och plågsam färd innan han var framme vid Söderköpings lasarett, varifrån han sedan remitterades till värdshuset i Härnösand.

— Inte är man som förr, säger Sven och visar onaturligt krökta fingrar. Året efter var jag med igen och man har ju tränat upp sig en hel del sen dess.

Året efter, ja. Då hopade sig bekymren i form av packisvallar. Långa perioder av den bästa säsongdelen låg Hnd 55 tillsammans med olycksbröder infrusen i Fyruddens hamn och vid ett annat tillfälle blev båten fast utanför den hårdfrusna packisvallen.

Man fick ta sig iland på en kobe i havsbandet och där överge båten tills isförhållandena blev gynnsammare. Övriga familjemedlemmarna inne i Gryt hade en känsla av att de förde otur med sig och återgick till det gamla vinterkvarteret på Härnön. Det var också besvärligt för barnen att byta skola varje termin.

Föregångaren Hnd 55

Innan trälarna — av Norrköpingsfiskarna inköpta västkustbåtar — kom till ostkusten var Hnd 55 störst i Grytflottan. Hon var också först med ekolod.

— Det fördömdes av sörlänningarna. Man ansåg att impulserna skrämden fisken, men när vi gick ut hade vi en lång svans av båtar i kölvattnet. Nu har de flesta ekolod.

Hnd 55 är fortfarande störst av ostkuststyperna, men är i fråga även om utrustning passerad av västkustträlarna, som nu har radiotelefon ombord. Deras meddelanden till havs — radion får inte användas i hamn — kan uppsnappas på 89-metersbandet på en vanlig radio och konkurrenterna är inte sena att försöka läsa ut var fisken finns. Som motvape har trälarnas telegrafister kodesystem.

Det var också Hnd 55 som — inte utan protester — började med snörpvad. Det var norrlänningarnas svar på Blekingefiskarnas varpfiske i det gemensamma vattnet.

Gammeldans — inte krogen

En koks-kamin ger värme och på en gasspis kokar bröderna själv sin mat i den lilla akterkajutan. Det är torrt, varmt, snyggt och hemtrevligt i kabyssen bakom styrhytten. Just nu ligger man sedan en dryg vecka infrusen i Fyruddshamnen. Fritidsproblem?

— Nej. Vi har våra nät som alltid behöver tittas till. Sälén blir allt mer närgången. För en tid sedan rumsterade den om i en sköt och åt upp 300 kg strömming och anställde skador för närmare tusenlappen. Det verkar av de jättestora hälen att döma som om de roade sig i näten. I Gryt har vi många vänner sedan de är våra familjer bodde där men som regel lämnar vi inte båten. Är vädret tråkigt ligger vi länge och drar oss om morgnarna och på kvällarna sitter vi ombord på någon båt och resonerar.

Fyruddsbasen är under ständig utbyggnad. Bl. a. har serveringslokalerna byggts ut avsevärt och där är det gammeldans en gång i månaden. Här träffas fiskare och skärgårdsbefolkning och flickor kommer ända från Valdemarsvik och Gusum. Krogen i Valdemarsvik är ingenting för dessa arbetets och fiskehassardspelets gossar, som vi så väl behöver för vår försörjning.

Adrian